

Vergaderjaar 1999–2000

26 900

Defensienota 2000

Nr. 26

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN DEFENSIE

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

's-Gravenhage, 26 april 2000

Inleiding

De Koninklijke luchtmacht beschikt over dertien CH-47D Chinook en zeventien AS-532U2 Cougar transporthelikopters. Deze helikopters worden in de eerste plaats ingezet ter ondersteuning van de Luchtmobiele brigade. Ze kunnen voorts worden ingezet ter ondersteuning van andere eenheden. De inzet van deze helikopters is voorzien in het gehele geweldsspectrum. Onder alle omstandigheden is de eigen veiligheid een voorwaarde om het optreden van de eigen en bondgenootschappelijke strijdkrachten te ondersteunen. Daarom is het van belang dat alle transporthelikopters beschikken over toereikende elektronische zelf-beschermingsuitrusting tegen luchtverdedigingssystemen.

Ten tijde van de verwerving van de transporthelikopters werd een dreiging onderkend van radargeleide luchtverdedigingssystemen. Alle helikopters waren daarom bij de invoering voorbereid op de installatie van radarwaarschuwingsapparatuur. Voor deze apparatuur zélf was, als gevolg van budgettaire beperkingen, een initiële behoefte vastgesteld van twaalf stuks (vijf Chinook, zes Cougar en een reserve). Voorts waren alle helikopters uitgerust met een zogenoemd «Chaff/Flare Dispenser System», waarmee «Chaff» en «Flares» kunnen worden uitgeworpen om raketten te misleiden.

Ten tijde van de invoering van de helikopters was duidelijk geworden dat er, naast een bescherming tegen radargeleide systemen, tevens bescherming nodig is tegen systemen die voor hun geleiding gebruik maken van infrarood (IR) en ultraviolette (UV) straling. Deze dreiging is toegenomen door de proliferatie van relatief eenvoudig te verkrijgen en te bedienen infraroodgeleide systemen. Dergelijke luchtverdedigingssystemen zijn in vrijwel ieder theater aanwezig, overigens zonder dat van een centraal geregelde commandovoering sprake hoeft te zijn. Een enkele luchtdoelraket kan een transporthelikopter met bemanning en passagiers vernietigen. Een volledig pakket aan elektronische zelfbeschermingsmiddelen

vermindert de kwetsbaarheid van personeel en materieel en bevordert de operationele inzetbaarheid. Een aanvulling op de oorspronkelijk voorziene radarwaarschuwingsapparatuur en «Chaff/Flare dispensers» is derhalve noodzakelijk. De aan te schaffen apparatuur zal bovendien de potentie moeten hebben om mee te groeien met de zich steeds ontwikkelende dreiging.

In de halfjaarlijkse rapportages over de Luchtmobiele brigade is reeds gemeld dat voor de Kosovo-crisis vier Cougars en zes Chinooks worden uitgerust met een deel van de benodigde aanvulling, gericht op de daar geldende dreiging. In de Defensienota is aangekondigd dat alle transporthelikopters worden voorzien van elektronische zelfbeschermingsapparatuur. Deze behoeftestelling behandelt deze resterende behoefte.

Systeemcomponenten

Van de Navo-eisen inzake de zelfbescherming van tactische helikopters kan worden afgeleid dat een volwaardige elektronische zelfbeschermingsuitrusting bestaat uit de volgende componenten:

- radarwaarschuwingsapparatuur
- raketwaarschuwingsapparatuur
- een «Chaff/Flare Dispenser System»
- en een «Human Machine Interface»

Hierna wordt kort op deze componenten ingegaan.

Radarwaarschuwingsapparatuur. Om doeltreffende maatregelen tegen radargeleide luchtverdedigingsmiddelen te kunnen nemen, is een sensorstelsel nodig dat tijdig waarschuwt dat er een vijandelijke radar actief is en tevens aangeeft uit welke richting de dreiging komt.

Raketwaarschuwingsapparatuur. Thans is de bemanning van een helikopter aangewezen op visuele waarneming van naderende IR/UV-raketten en moet zij vervolgens zélf handmatig tegenmaatregelen treffen. Omdat de beschikbare tijd meestal te kort zal zijn voor een doeltreffende reactie, bestaat behoefte aan apparatuur die zelfstandig in staat is dit soort raketten vroegtijdig waar te nemen en snel tegenmaatregelen te initiëren.

«Chaff-/Flare Dispenser System». Als een raket wordt gelanceerd, worden «chaff» of «flares» afgevuurd om deze te misleiden. De raket- en radarwaarschuwingsapparatuur moet dit automatisch en snel kunnen doen. Ook dient de bemanning een indicatie te krijgen van de richting waaruit de raket nadert, zodat zij in staat is uit te wijken of dekking te zoeken. De transporthelikopters zijn bij aflevering uitgerust met twee «Chaff/Flare Dispenser Systems». Deze voldoen echter niet meer aan de huidige eisen en zijn niet programmeerbaar. Omdat aanpassing niet mogelijk is, moeten ze worden vervangen.

«Human Machine Interface». Het is van belang dat de bemanning zo min mogelijk aandacht hoeft te besteden aan de zelfbescherming, zodat de aandacht gericht kan blijven op de missie. De informatie van de sensoren van de raket- en radarwaarschuwingsapparatuur en de status van de «Chaff/Flare Dispenser Systems» moeten dan ook op een overzichtelijke wijze via de «Human Machine Interface» worden aangeboden. Om tijdig op dreigingen te kunnen reageren, moeten de vereiste tegenmaatregelen uiteraard zoveel mogelijk geautomatiseerd worden uitgevoerd. Hiertoe moet het toestel zijn uitgerust met een managementsysteem, dat er ook voor zorgt dat alle informatie op overzichtelijke wijze wordt gepresenteerd. Om ergonomische en vliegtechnische redenen dient iedere vlieger te beschikken over een eigen beeldscherm.

In aanvulling op deze componenten is ook een datarecorder noodzakelijk. Deze dient om te registreren of zich dreigingen hebben voorgedaan tijdens een operationele of trainingsmissie en welke tegenmaatregelen de bemanning en de zelfbeschermingssystemen hebben genomen. De analyse van deze informatie draagt bij tot de verbetering van de werking van de (sub)componenten en van procedures en tactieken.

De kwantitatieve behoefte

Zoals aangekondigd in de Defensienota worden alle dertien Chinook en zeventien Cougar helikopters voorzien van effectieve zelfbeschermingsmiddelen. Met het oog op de inzet tijdens de Kosovo-crisis is een aantal Cougars en Chinooks versneld voorzien van een deel van het benodigde elektronische zelfbeschermingspakket. In de bijlage met de totale behoefte is ook aangegeven in welk deel van de behoefte reeds is voorzien.

Overige aspecten

Een verantwoorde integratie van de diverse componenten is uiteraard een vereiste. Om de luchtwaardige bevestiging, bekabeling en juiste werking van de componenten te garanderen, zijn aanvullende modificaties aan de helikopters nodig. Een en ander moet vervolgens worden gecertificeerd. Bij een aantal helikopters zijn de integratie, «engineering» en certificering al voor een belangrijk deel uitgevoerd met het oog op de inzet in Kosovo.

De prestatie van de raket- en radarwaarschuwingsapparatuur berust voor een belangrijk deel op voorgeprogrammeerde emissiegegevens van luchtverdedigingsmiddelen in het operatiegebied. Alleen met de juiste programmering kan de apparatuur de dreiging identificeren en beoordelen of daarvan een directe bedreiging voor de helikopter uitgaat. De Koninklijke luchtmacht maakt hiertoe gebruik van «software support» door het Amerikaanse leger en de Amerikaanse luchtmacht.

Delen van de elektronische zelfbeschermingsapparatuur voor de transporthelikopters zijn reeds aangeschaft. Ook voor de F-16, C-130 en F-60-vliegtuigen zijn onderdelen reeds in gebruik of worden zij aangeschaft. Hiermee wordt in het vervolg van dit project rekening gehouden. Ook de samenwerkingsmogelijkheden met andere landen worden in het vervolg van dit project nader in beschouwing genomen.

Projectfasering en kosten

De kosten van de initiële voorzieningen voor elektronische zelfbescherming bedroegen f 6,5 miljoen (prijspeil 1995). Dit bedrag is opgenomen in het gezamenlijke budget ten behoeve van de oprichting van de Luchtmobiele brigade. De kosten van de zelfbeschermingsmiddelen die zijn verworven in het kader van de Kosovo crisis bedroegen f 32,8 miljoen (prijspeil 1999). Dit bedrag is in de plannen opgenomen.

Met de resterende behoefte die in deze brief is beschreven, is een bedrag van ongeveer f 61 miljoen gemoeid (prijspeil 1999). Zoals in de Defensienota is aangegeven, is dit bedrag in de plannen gereserveerd in de periode 2000 tot en met 2004. In dit bedrag zijn inbegrepen de kosten van integratie, certificering, inbouw, initiële opleidingen, meet- en testapparatuur, documentatie en BTW.

Tenslotte

Ik ben voornemens, eventueel na overleg met u, de Koninklijke luchtmacht te mandateren de in deze behoeftestelling opgenomen elektronische zelfbeschermingsmiddelen aan te schaffen.

De Staatssecretaris van Defensie,
H. A. L. van Hoof

Bijlage bij brief d.d. 26 april 2000

TOTAALOVERZICHT BEHOEFTE ELEKTRONISCHE ZELFBESCHERMINGSMIDDELEN

	CHINOOK				COUGAR			
	totale behoefte	initieel	Kosovo	rest-behoefte	totale behoefte	initieel	Kosovo	restbehoefte
Radarwaarschuwingsapparaatuur	13/13	13/6		0/7	17/17	17/6		0/11
Raketwaarschuwingsapparaatuur	13/13		6/6	7/7	17/17		8/4	9/13
CFDS/ACMDS	13/13		6/6	7/7	17/17		8/4	9/13
Flare dispensers ¹	78	36		42	68	16		52
Chaff dispensers ²	52			52	34			34
Management systeem	13/13		6/6	7/7	17/17		8/4	9/13
Beeldschermen	26/26			26/26	34/34			34/34
Datarecorder	13			13	17			17

Het eerste getal geeft de benodigde danwel gerealiseerde inbouwvoorzieningen aan, het tweede getal de daadwerkelijke apparatuur. 13/6 houdt derhalve in dat 13 inbouwvoorzieningen zijn aangebracht en 6 stuks daadwerkelijke apparatuur zijn aangeschaft

¹ 6 per Chinook, 4 per Cougar

² 4 per Chinook, 2 per Cougar